B. BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE.

a. ALGEMENE BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

III. WAARNEMINGSMIDDELEN.

The Economic Theory of Index Numbers.

Allen, R. G. D. — Schrijver wil een synthese geven van de zgn. klassieke economische theory omtrent indexcijfers (o.a. H. Staehle) en de gedachten van Hicks en Samuelson. Het op te lossen probleem is: een consument wordt in 2 situaties bestudeerd. Volledige prijs-hoeveelheid data zijn aanwezig alsmede preferentieschalen van de gevallen 1 en 2. Kan een index voor prijs- en hoeveelheidswijzigingen bij verschuiving van situatie 1 naar 2 worden bepaald? Zo ja, kan deze index worden gemeten?

M.b.t. de prijsindex wordt vastgesteld dat deze slechts afhankelijk is van één indifrente-niveau. De moeilijkheid ligt in het multipliceren van prijsindexcijfers, een voor ieders indifferentie-niveau.

Het probleem van de hoeveelheidsindex ligt geheel anders. Aangenomen dient hierbij dat de preferentieschaal in beide gevallen dezelfde is. Het gevolg is, dat de reeks indexcijfers maar voor een korte periode (± 5 jaar) op dezelfde basis kan blijven. Immers, wordt de periode langer dan kan de moeilijkheid van verschuivingen in de preferentieschalen niet meer worden overwonnen.

B a III 2 *Economica Aug. 1949.*

IV. LEER VAN DE KOSTPRIJS EN DE PRIJSVORMING.

Accelerated Depreciation: Criteria for its Use.

Bailey, George D. — Schrijver constateert dat vele bedrijven thans versnelde afschrijving in de eerste jaren na de aanschaf der activa toepassen. Naar zijn mening omdat de economische waardering van de betreffende middelen in de eerste aanwendingsjaren meestal het grootst is. „The decisions of management to acquire new facility are not very often made in the expectation that the particular facility will be useful, notably, over its physical life. The purchase ordinarily must justify itself far more quickly than that."

Zonder nader op de economische doelmatigheid der betreffende afschrijvingsmethode in te gaan — deze wordt zonder meer aanvaardt —, stelt schrijver een aantal eisen waaraan dient te worden voldaan bij toepassing:

1. de afschrijving moet aan het gebruik zijn gerelateerd — geen afschrijving voordat het activum in gebruik wordt genomen.
2. de periode der versnelde afschrijving moet in „redelijk" verband staan met de verwachtingen van de leiding.
3. een deel der afschrijving moet over de gehele levensduur worden berekend.
4. de afschrijving dient gebaseerd te zijn op de kosten.
5. de eens aanvaarde afschrijvingspolitiek dient van jaar tot jaar te worden gehandhaafd.

B a IV 6 *The Journal of Accountancy, October 1949.*

Afschrijving in Frankrijk.

Kal, Mr. J. W. — Schrijver bespreekt allereerst de Franse afschrijvingsregeling voor normale tijden. Daarna komen de bijzondere regelingen aan de orde. Tot slot volgt een vergelijking van de Franse Herwaarderingsbepalingen met de bij het ontwerp Belasting herziening 1949 voorgestelde. Punten van overeenkomst blijken te zijn: a. het facultatieve karakter; b. vaststelling van de nieuwe waarde met behulp van vermenigvuldigingscijfers; c. overbrenging van de herwaarderingswinst naar een speciale reserve; d. een claim van de fiscus op de herwaarderingsreserve.

Belangrijker echter zijn de punten van verschil: 1. tegenover de jaarlijkse herwaardering in Frankrijk staat de eenmalige van het ontwerp; 2. een beperking van het aantal te herschatten bedrijfsmiddelen in het Nederlandse ontwerp (naar soort en naar tijdstip waarop de bedrijfsmiddelen tot het bedrijfsvermogen zijn gaan behoren). Het derde en belangrijkste verschilpunt is, dat in Frankrijk de waarde op het herwaarderingsmoment wordt berekend door op de aanschaffingskosten de betreffende coëfficiënten toe te passen, terwijl het ontwerp zich baseert op de boekwaarde op het herwaarderingstijdstip en deze vermenigvuldigt met twee.

De onder 1 en 2 genoemde punten zullen waarschijnlijk tot gevolg hebben dat het voordeel van de herwaardering in Nederland niet zo groot zal zijn als men gehoopt had.

B a IV b *Maandblad van Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde No. 9, Oct. 1949.*

Exit Basing Point Pricing.

Fetter, Prof. F. A. — Dit artikel wordt gememoreerd ten vervolge op de annotatie welke in het Nov.-nummer (blz. 326) over Basing Point Pricing werd gemaakt.

Schrijver bespreekt de beslissing van de „Supreme Court" April 26, 1948 inzake de toelaatbaarheid van toepassing van bovengenoemd systeem. Deze luidt: „under present laws and present public policy the basing point practice is declared by our highest Court to be a form and method of monopoly. It is definitely out according to accepted antitrust law policy".

De ijzer- en cementindustrie, die in dit geval de aangeklaagde partij waren, brachten een aantal op economisch terrein liggende oogmerken naar voren om het stelsel te verdedigen. Een voor een worden deze door de schrijver ontzenuwd.

B a IV 9 *The American Economic Review No. 5, Dec. 1948.*

Basing Point Decision and Business Practices.

Ewards, Corwin D. — Dit artikel wordt gememoreerd ten vervolge op de annotatie welke in het Nov. nummer (blz. 326) over Basing Point Pricing werd gemaakt.

Schrijver, die verbonden is aan de Federal Trade Commission, bespreekt de verschillende rechterlijke beslissingen welke omtrent het systeem zijn genomen. Hij is de opvatting toegedaan dat het afschaffen van het stelsel een belangrijke schrede is in de richting van handhaving van vrije markten en van gezonde economische verhoudingen tussen de bedrijfstakken.

B a IV 9 *The American Economic Review No. 5, Dec. 1948.*

V. LEER VAN DE FINANCIERING.

Eigen en Vreemd Kapitaal.

Knol, Mr Dr H. D. M. — Bij het beoordelen van de onderscheiding eigen en vreemd kapitaal wordt schrijver tot de volgende conclusies geleidt: *a.* zonder tekort te doen aan de belangrijke onderscheiding: crediet op korte en lange termijn, moet tevens streng onderscheiden worden: eigen en vreemd kapitaal; *b.* in het bijzonder is de laatste onderscheiding van betekenis in verband met de op juridische basis gegronde tegenstelling: *risico dragend en niet-risico-dragend kapitaal.* De onderscheiding vreemd en eigen kapitaal dient volgens schrijver dan ook scherp te worden gehandhaafd. Het aandelenkapitaal vormt in de eerste plaats het *eigen kapitaal.* Dit eigen kapitaal A moet nog vermeerderd worden met het gezamenlijke bedrag van de zuivere reserves, R indien aanwezig. Het bedrag aan passief kapitaal boven A + R vormt het vreemde kapitaal. Al naar gelang van de tijd, waarvoor het vreemde kapitaal is verstrekt, kan men onderverdelingen aanbrengen. Dit is noodzakelijk ter beoordeling van de liquiditeit der onderneming. Het aanbrengen van zulk een onderverdeling zal niet steeds even gemakkelijk zijn, maar het is de taak van de leiders der administratie om deze zo in te richten, dat zoveel mogelijk de liquiditeit steeds kan worden beoordeeld.

B a V 2 *Maandblad voor Bedrijfsadministratie, December 1949.*

Theorie en practijk der beleggingswetenschap.

Ravestijn, R. van — Of men wil spreken over een speciale beleggings„wetenschap", dan wel de voorkeur geeft aan een term als wetenschappelijk gefundeerde beleggingspolitiek is niet van primaire betekenis. Dit is wel de erkenning van de betekenis der toepassing van wetenschappelijke methodes op dit bij uitstek „practische" gebied. Schrijver beoogt in dit verband een en ander op te merken over de verhouding van theorie en practijk op dit terrein. Kijkend naar Amerika merkt hij op, dat men daar zeer sterk conjunctuur„minded" is, d.w.z. dat systematisch wordt „gespeculeerd" op een omslag in het conjunctuurverloop. Een tweede sterk uitgesproken eigenschap van de Amerikaanse practijk is het op de voorgrond treden van tal van „systemen", welke in staat moeten stellen om de omkeer in de koersbeweging te voorspellen. Een gevolg van deze Amerikaanse practijk is dat de individuele fondsen vooral worden gezien als handelsobjecten, waarin al of niet een winstkans schuilt, waarbij voorop staat, dat de winstkans zelve het meest wordt bepaald door het conjunctuurverloop.

Bezien wij Nederland, zo dient al direct te worden onderscheiden tussen de institutionele beleggers en de particuliere beleggers. M.b.t. de eerste groep merkt schrijver op dat deze nog vaak aan de verouderde regelen vast zitten. B.v. „aandelen" worden in generalibus riskant geacht, maar obligatie niet. Echter, theorie en ervaring beide, leren, dat dit algemene oordeel een halve waarheid is en derhalve gevaarlijker dan een aperte onjuistheid. Voorts dient men te overwegen, dat verdeling van risico geen „waarde op zichzelf" is. Bij toepassing van het beginsel van risico-spreiding zal men

derhalve zorgvuldig de risicograden der beschikbare categorieën van beleggingsobjecten hebben na te gaan, en alleen, indien de risico-graden gelijk zijn, mag men de verdeling toepassen.

Wat de particuliere beleggers betreft valt tot slot op te merken dat deze een heterogene groep vormt met sterk uiteenlopende „practijk". Tal van beleggers laten het bezit ongewijzigd of zijn slechts met moeite te bewegen tot het aanbrengen van wijzigingen. De andere pool wordt gevormd door hen, die in hoofdzaak streven naar koerswinst door bepaalde stukken te kopen om die weer zo snel mogelijk met winst van de hand te doen. Tussen deze beide polen treft men het merendeel der beleggers aan. Hun ambivalente houding heeft voor de uiteindelijke samenstelling van de portefeuille slechts zelden gelukkige gevolgen. Immers de eerste vraag bij aan- en verkoop dient te zijn: past dit fonds in de logische opbouw van de portefeuille? en eerst daarna kan men de gunstiger of ongunstige vooruitzichten in de redenering opnemen.

B a V 2 *De Naamloze Vennootschap No. 7, Oct. 1949.*

VI. LEER VAN DE ORGANISATIE.

Engineering Production Functions.

Chenery, Hollis B. — Schrijver stelt vast dat de economie met hypothetische productiefuncties werkt. Slechts op het terrein van de landbouw heeft men getracht het beloop van de kostencurven empirisch vast te stellen. Op het terrein van de industrie zijn de onderzochte kostencurven statistische gegevens die geen inzicht verschaffen omtrent het aantal technische productie-mogelijkheden dat wel experimenteel werd onderzocht doch uit hoofde van economische overwegingen geen aanwending vond. Kwantitatieve analyse van de substitutie mogelijkheden (van de ene factor door de ander) wordt hierdoor verhinderd en daarmede empirisch onderzoek van het kostenbeloop beperkt tot de short run. Immers alsdan kan het productieapparaat als datum worden aangenomen.

In een zeer belangwekkend betoog zet schrijver dan uiteen op welke wijze de technische gegevens over de productie-processen gebruikt kunnen worden voor het opstellen van voor de economie bruikbare productie-functies.

Als voorbeeld neemt schrijver het transport van benzine door pijpleidingen. Uit de gegeven technische relaties tussen pijplengte, pijpdiameter, druk, drukverlies etc. komt schrijver tot het berekenen van isokwanten ingeval sprake is van twee variabelen n.l. diameter en druk. Met behulp van „isocost"-curven construeert schrijver dan productiefuncties en critische punten welke, met elkander verbonden, de zgn. long-runkostencurve vormen.

Tot slot wordt aangegeven welke technische processsen al direct voor een dergelijk onderzoek in aanmerking kunnen komen.

B a VI 2 *The Quarterly Journal of Economics, Nov. 1949*

De spreiding van een steekproef.

Vreede, H. Th. — Bij vele enquêtes zal het wenselijk zijn geografische regionale, economische of leeftijdsverschillen nader te analyseren om aldus een overzicht te verkrijgen van geografische of regionale verschillen, dan wel of het gebruik en of prefereren van een gegeven merk meer voorkomt bij welgestelden of in gezinnen waar de huisvrouw behoort tot een bepaalde leeftijdsgroep. Een dergelijk marktonderzoek vereist niet slechts een representatieve steekproef uit één universum vertegenwoordigende het geheel, doch hiernaast moet rekening gehouden worden met verschillende subuniversa. De resultaten van de steekproef, als zijnde representatief voor het gehele universum kunnen dan gebruikt worden als een soort meetlat waaraan de resultaten der sub-universa worden gemeten. Dit houdt in, dat de steekproef een omvang moet hebben in overeenstemming met de vereiste differentiëring. Een dergelijke nationaal representatieve en differentiëerbare steekproef blijkt in vele gevallen echter niet nodig te zijn. Dit zal helemaal afhangen van de aard van de probleemstelling. Hieruit volgt dat deze factor bepalend is èn voor de grootte èn voor de vereiste spreiding (horizontaal en/of verticaal) van de steekproef.

B a VI 12 *Tijdschrift voor Efficientie en Documentatie No. 11, Nov. 1949.*

Een indexcijfer van de consumptieve uitgaven van verbruikers.

Indien men weet dat ruim 80 % van het nationale inkomen wordt aangewend voor het gezinsverband, zo is het begrijpelijk dat inzicht in het verloop van het verbruik, zowel op lange als op korte termijn, van groot belang te achten is. Het artikel geeft een beschrijving van de methode van berekening van een indexcijfer van de consumptieve uitgaven van verbruikers. Uitgangspunt voor de berekening vormen omzet-index-

cijfers van groot- en kleinwinkelbedrijven, aangevuld met schattingen van het verbruik van goederen, die niet in winkels worden verkocht.

Met behulp van prijsindexcijfers wordt een berekening gegeven van het reëel verbruik, d.i. het verbruik tegen constante prijzen berekend. Uit de gegeven cijfers blijkt, dat het reële verbruik na de bevrijding voortdurend is gestegen tot Januari 1949; van die datum af is het verbruik enkele percenten lager dan in 1948. In 1948 bedroeg het indexcijfer van de reële consumptie per hoofd der bevolking 104 tegen 1938 = 100.

B a VI 12 *Statistische en econometrische onderzoekingen, Sept. 1949.*

Voorwaarden ener goede organisatie.

P l a a t s, T h. v. d. — In aansluiting aan de in het vorige artikel genoemde voor waarden (zie nr 11 1949) worden nu als zodanig besproken: de soepelheid, de snelheid, de rechtvaardigheid en de duidelijkheid.

Soepelheid ondanks de vereiste eenheid is van groot belang. Te weinig soepelheid leidt o.a. tot verstarring, te grote vrijheid echter tot verslapping. Voorts is de snelheid waarmede de opdrachten en maatregelen worden uitgevoerd van grote betekenis. Ook zal het geen betoog behoeven dat een goede organisatie strenge rechtvaardigheid eist — d.w.z. dat men persoonlijke sym- of antipathieën achter dient te stellen bij de bedrijfseconomische belangen en dat men zoveel mogelijk bij spreken en handelen op de feiten afgaat. Elke opdracht dient ook zo duidelijk mogelijk te zijn. De werking van de gehele interne administratieve organisatie dient hierop te zijn gericht.

Alle aspecten welke aan een goede organisatie inhaerent zijn resulteren in het begrip doelmatigheid. Steeds zal moeten worden getracht het nuttig effect van de organisatie te verhogen.

Het Moderne Bedrijfsleven No. 12, November 1949.

Een onderzoek naar de organisatie van de topleiding in een aantal Amerikaanse grootbedrijven.

K r u i s i n g a, Drs H. J. — Dit artikel vormt een bespreking van een door de Starford universiteit ingesteld onderzoek naar de organisatiesystemen welke in 31 leidende concerns worden toegepast. Een en ander met het oogmerk om tot een wederzijdse uitwisseling van toegepaste technieken en opgedane ervaring te komen. De resultaten van het onderzoek zijn uitgegeven in boekvorm. Men treft hierin een geordend beeld aan de hand van de bestuurde organisaties, alsmede van de motieven welke tot de aanwending daarvan hebben geleid. Daarbij is het in het bijzonder toegespitst op de problemen betreffende de topleiding. Het boek wordt aanbevolen, mede omdat een schat van practische ervaring er zijn neerslag in heeft gevonden.

B a VI 16 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde No. 10, Nov. 1949.*

VII. LEER VAN DE ARBEIDSVOORWAARDEN.

Industrial Relations Fundamentals.

Dit is nummer 47 van de „management data sheets" welke regelmatig worden gepubliceerd.

Als doel van „Industrial Relations" wordt aangegeven: het creeëren en handhaven van doeltreffende samenwerking tussen de leiding en het personeel ter bereiking van een optimale productiviteit met een minimum aan ontevredenheid. Zodra sprake is van een middelgroot bedrijf behoort voor deze functie een functionaris te worden aangesteld met adviserende bevoegdheid — „it is a basic responsibility of the industrial relations organisation to guide and assist the line supervisory personnel in the proper discharge of management responsibilities, but not to replace their authority".

De taken welke uit de genoemde functie voortvloeien liggen o.a. op het terrein van het sollicitatieinterview; een doelmatige loon- en salarisstructuur; de behandeling van klachten; arbeidsomstandigheden en de persoonsverhoudingen in de onderscheiden afdelingen.

B a VII 1 *Factory Management and Maintenance Nov. 1949.*

De lengte van de werkdag.

G o g h, Ir. V. W. v a n — Een samenvatting wordt gegeven van het boek van Dr P. J. Verdoorn, „Arbeidsduur en werkgelegenheid".

Er bestaat een drieledig verband tussen arbeidsduur en welvaartspeil, afkomstig van verschillende sferen;

1. De arbeidsduur bepaalt, met andere facturen, de productiviteit van de arbeid en daarmee het welvaartspeil,

2. De waardering van de arbeider voor zijn vrije tijd hangt nauw samen met het welvaartspeil,
3. Er bestaat een sociale tendentie bij dalende welvaart tot arbeidsspreiding te geraken door verkorting van de werkdag, om de welvaart op peil te houden.

Iedere politiek t.o.v. de arbeidsduur moet zich op deze drie aspecten baseren. Bij de uitwerking van de vraag, wat nu de optimale arbeidsduur van de ondernemers is en wat voor de arbeider, dienen daarnaast nog tal van argumenten naar voren te worden gebracht. Eerst worden besproken de argumenten van de werkgever voor de beoordeling van het vraagstuk van de werktijd; daarna wordt het standpunt van de arbeider bekeken. Aangenomen kan worden, dat voor werkgevers zowel als voor werknemers een bepaald voorkeurschema bestaat voor de bij elke loonvoet behorende arbeidsduur. Het is waarschijnlijk dat de practijk niet met juist één van die beide voorkeurschema's zal corresponderen. Daarna wordt onderzocht hoe de arbeidsproductiviteit reageert op verkorting van de werkdag — met statistische verificatie voor de Verenigde Staten. Gebleken is, dat een arbeidsduur van meer dan 60 uur in het algemeen als ondoelmatig moet worden beschouwd en eveneens een van korter dan 40 uur. Het volgende geval dat bekeken wordt is dat van schaarste van werkkrachten enerzijds en arbeidsovervloed anderzijds. Dit mondt uit in een behandeling van de vraag naar de invloed op de arbeidsspreiding van een verkorting van de arbeidsduur. De argumentaties hieromtrent blijken ver uiteen te lopen. Over het algemeen, zo wordt geconclude,erd, zal onder de tegenwoordige omstandigheden bij een verkorting van de normale arbeidsduur de vermindering van het aantal dagen per week de voorkeur verdienen boven een kleiner aantal uren per dag.

B a VII 1 *Tijdschrift voor Efficientie en Documentatie No. 11, November 1949.*

Het werken in ploegen.

B a v e l, A. J. v a n — Aangenomen kan worden: 1. dat de wenselijkheid zo al niet noodzakelijk om hier te lande tot uitbreiding van het ploegen-systeem over te gaan, aanwezig is; 2. dat ruimere toepassing van deze methode van werken onder de huidige omstandigheden bevorderlijk is te achten om tot opvoering van de productie, verlaging van de kostprijs en uitbreiding van de arbeidsmogelijkheden te komen; 3. dat de mogelijkheid om hier te lande tot uitbreiding van het ploegensysteem te geraken echter niet alleen afhankelijk zal zijn van een bedrijfstakgewijze in te stellen onderzoek naar de technische en economische mogelijkheden van dit systeem, mede bezien uit een oogpunt van internationale verhoudingen, doch grotendeels ook van de bereidheid der arbeiders om hieraan mede te werken.

B a VII 1 *Economisch-Statistische Berichten No. 1697, November 1949.*

Provide Favorable Working Conditions.

F l a c k, A l o n z o — Besproken worden die physische aspecten van het bedrijf welke tot de objectieve factoren kunnen worden gerekend welke de arbeidsomstandigheden bepalen. Deze zijn: verlichting, verfkleuren, luchtverversing, lawaaidemping en trillingeneliminatie, architectuur. Ieder der factoren wordt aan een uitgebreide bespreking onderworpen. Een behandeling van voorbeelden uit 27 bedrijven besluit het artikel.

B a VII 8 *Factory Management and Maintenance, Oct. 1949.*
